

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/178350,Pawel-Was-Represje-komunistyczne-w-swietle-materialow-z-archiwum-Konspiracyjnego.html>
04.03.2026, 02:41

Paweł Wąs: Represje komunistyczne w świetle materiałów z archiwum Konspiracyjnego Wojska Polskiego

Podobnie jak w innych rejonach Polski, także na terenie działalności KWP dochodziło w okresie powojennym do masowych komunistycznych represji, zarówno wobec żołnierzy AK i innych ugrupowań niepodległościowych, jak i ludności cywilnej. Organizacja dowodzona przez „Warszycę” starała się dokumentować wszelkie wykroczenia Sowietów oraz ich polskich kolaborantów.

01.02.2023

*I znów jest tak, jak było -
Piwnicznej celi kraty
I katowanie braci
I terror, gwałt i siła...*

*I nic się nie zmieniło,
Zmienił się sam okupant,
Kroczący w krwi po trupach,
Lecz to już przecież było...*

*Tak, wszystko to już było -
Katownie, szubienice
I lochy i piwnice
I przemoc, gwałt i siła...*

*Nie, nic się nie zmieniło,
Choć się okupant zmienił -
Faszyzm się rozczzerwienił
I znów jest tak jak było...*

*I będzie tak, jak było,
Historia się powtarza:
Jednaka śmierć zbrodniarzom,
Katom, czcicielom siły.¹*

Obszerne archiwum Konspiracyjnego Wojska Polskiego (KWP) dostało się w ręce komunistycznej bezpieki pod koniec czerwca 1946 r., w trakcie aresztowania przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (WUBP) w Łodzi kpt. Stanisława Sojczyńskiego „Warszycę”. W skład archiwum wchodziła różnorodna dokumentacja związana z działalnością organizacji, w tym również materiały dotyczące represji Sowietów oraz ich polskich kolaborantów wobec społeczeństwa polskiego. Autorem wielu dokumentów był sam „Warszyc”, dowódca największej antykomunistycznej organizacji zbrojnej działającej po wojnie w centralnej Polsce.

W pierwszym okresie po przejściu frontu Stanisław Sojczyński wykazywał w stosunku do Armii Czerwonej postawę zachowawczą, jednak nie otwarcie wrogą. W wydanych pod koniec stycznia 1945 r. „Wytycznych propagandowych” podkreślał:

„Stosunek do armii sowieckiej ma być grzeczny, lecz obojętny i chłodny. Nie roztkliwiać się nad nimi, jako rzekomymi naszymi zbawcami, gdyż nie idą oni w celu naszego zbawienia, tylko we własnym interesie imperialnym. Pamiętajmy, że ten sam żołnierz sowiecki, który teraz wypędził Niemców z Polski, w 1939 r. zabrał nam pół Polski w porozumieniu z Niemcami, a w następnym roku wywiózł 2 miliony Polaków w głąb Rosji, z których tylko nieliczni ocalili”².

W wyniku postępujących represji, już po podjęciu ponownych działań konspiracyjnych, postawa ta zaczęła ulegać zmianie. W rozkazie do podległych żołnierzy z początku czerwca „Warszyc” stwierdzał:

„To samo, tylko na czerwono zabarwione, hitlerowskie zakłamanie, podobnie stosowany terror, to samo prześladowanie w sposób podły i nikczemny rodzin przeciwników politycznych – że pozostaje dla ludzi honoru i miłujących prawdziwą wolność jedna jedyna droga: walka z ciemnizcami, aż do bezwzględного pokonania ich lub przynajmniej wymuszenie na nich uznania nas i naszych praw”³.

Jednym z głównych zadań KWP w zakresie prowadzonej walki miała być ochrona społeczeństwa przed grabieżą i gwałtami dokonywanymi przez Armię Czerwoną oraz przed terrorem czerwonych polskich władz. W dokumentowaniu komunistycznych zbrodni kluczową rolę miał odgrywać wywiad KWP.

Zabójcy, nożownicy, doliniarze

Nie bez znaczenia było pochodzenie społeczne wielu funkcjonariuszy komunistycznego aparatu represji. Sojczyński zwracał uwagę w piśmie do podwładnych z końca maja 1945 r.:

„Wśród ludzi zatrudnionych w obecnej administracji, organach porządkowych i bezpieczeństwa oraz tych, którymi obecne władze w różny sposób posługują się, jest stosunkowo duży procent elementu przestępczego (zabójców, nożowników, doliniarzy, koniokradów, szulerów, koniunkturalistów i gnębicieli ludności polskiej za czasów okupacji niemieckiej)”⁴.

W jednym z pierwszych numerów biuletynu wydawanego przez KWP „W świetle prawdy”, napisano:

„Polska nie jest wolna. Miejsce okupanta niemieckiego zajął okupant sowiecki, miejsce Gestapo i swastyki NKWD i pięcioramienna gwiazda. Zmienili się władcy, mało zmienił się los niewolnika. Naród polski, jak dawniej, tak i dziś nie ma nic do powiedzenia, jest nadal prześladowany i cierpi. Każdy przejaw wolności traktowany jest jako przejaw buntu. Patriotyzm nazwano faszyzmem, a dążenie do niepodległości reakcją. Powtórzyła się Targowica [...]. Bojownicy niepodległości są prześladowani i tępieni. Miejsce Oświęcimia, Majdanka i Dachau zajęły Sybir, Archangielsk i stepy Kazachstanu”⁵.

W podobnym tonie utrzymany jest fragment Rozkazu nr 1 autorstwa „Warszycy” z początku

stycznia 1946 r.:

„W Polsce nad utrzymaniem społeczeństwa w bierności wobec krzywd i posłuszeństwie czuwa NKWD, a mówi się, że rządzi Nią Naród przez Rząd Jedności. W Polsce dziesiątki tysięcy najlepszych synów jest zamkniętych w obozach i więzieniach, zaś miliony żyją w ciągłej niepewności, a mówi się, że mamy wolność i demokrację. W Polsce dało się prawa, ba, nawet przywileje mętom społecznym, zrehabilitowało się bez większych trudności Volksdeutschów i innych przestępców, a jednocześnie prześladowuje się zasłużonych w walce z germańskim najeźdźcą, oficerów, podoficerów, a nawet szeregowców AK. W Polsce likwiduje się bez śladu członków nawet tak potulnej i tak solidaryzującej się z polityką zaprzędanego rządu opozycji, jak PSL, przywódcy stronnictwa są jednak tak zastraszeni, że zbrodnie wolą przypisywać komu innemu lub nie określać bliżej, kto to zrobił. W Polsce nawet w okresie Świąt Bożego Narodzenia NKWD i urzędy bezpieczeństwa nie zaprzestają aresztowań, nawet w dniu samego święta dokonują mordów, ale twierdzi się, że wszystkiemu jest winna reakcja”⁶.

Fragment tekstu z numeru 5/2022 „Biuletynu IPN”

Akapit wprowadzający dodany przez redakcję

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://Czytaj_wiecej_na_portalu_przystanekhistoria.pl)

Przypisy:

¹ AIPN Łd, 6/43, t. 5, „W świetle prawdy”, 30 X 1945 r., k. 44v.

² AIPN Łd, 6/43, t. 3, Wytyczne propagandowe, 29 I 1945 r., k. 224.

³ *Ibidem*, Według rozdzielnika, 6 VI 1945 r., k. 46.

⁴ *Ibidem*, Według rozdzielnika, k. 229.

⁵ AIPN Łd, 6/43, t. 5, „W świetle prawdy”, 5 IX 1945 r., k. 157.

⁶ AIPN Łd, 6/43, t. 3, Rozkaz nr 1, 3 I 1946 r., k. 385.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

komunizm

Artykuł

Stanisław Sojczyński, bohater I i II Konspiracji, twórca i dowódca jednej z największych organizacji zbrojnych Powstania Antykomunistycznego Polaków przeciw okupacji sowieckiej - Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Zamordowany przez kolaborantów Moskwy. Miejsce ukrycia jego szczątków do dziś nie jest znane. Fot. z zasobu IPN